

**FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ A
MĂRII NEGRE
SUB EGIDA ACADEMIEI ROMÂNE**

Rolul politicii externe în (re)producerea identităților colective

Autor: Lucian-Ștefan
Dumitrescu
Prezentare
Octombrie 2015

Identitatea ca apartenență socială/ “we, the people”

„Sensul apartenenței procură cel mai puternic antidot împotriva alienării și singurătății. Calitatea de membru al unui grup – fie națiunea, fie o comunitate de credință sau orice alt tip de comunitate sau organizație – oferă un punct de referință individului, care este capabil acum să-și transceadă sensul limitat al existenței proprii prin împărtășirea unor interese comune, obiective și caracteristici împreună cu membrii grupului” (Guibernau 2013, 64-65).

„Milioane de oameni percep națiunea ca un fel de familie extinsă, ca o comunitate în care au un interes, ca patrie în cadrul căreia contează și unde se așteaptă să primească ajutor în caz de necesitate” (Guibernau 2011, 6).

Componenta internă a identității

- **Dimensiunea psihologică:** emoția generată nu de istoria factuală, ci de istoria simțită
- **Dimensiunea culturală:** odată ce indivizii internalizează simbolurile, valorile, credințele și tradițiile naționale, acestea devin parte constitutivă a lor.
- **Dimensiunea istorică:** reziliență, mândrie, unicitate și superioritate în raport cu alteritatea
- **Dimensiunea teritorială:** teritoriul imaginat și internalizat ca vatră
- **Dimensiunea politică:** cetățenie, respectiv loialitate față de stat.

Componenta externă a identității

Capacitatea organizației politice de a alteriza, orientaliza, defini o altă organizație politică sau un grup etno-cultural ca diferit din punct de vedere civilizațional (război informațional).

- **Securitate modernă:** alteritate teritorială
- **Securitate postmodernă:** alteritate temporală

Identitatea ca proces

Identitatea este un joc de putere (proces de negociere continuă) între:

- Statul naționalizator (ce reprezintă etnia dominantă)
- Minorități etnice
- Patria externă a minorităților etnice
- Instituții internaționale

Identitatea colectivă este prin definiție interacțională, presupune o alteritate și hotărăște astfel cine aparține și cine nu aparține unui grup social-politic.

Identitate și politica externă?

Identitatea definește interesele statului, evidențiază amenințările la adresa statului și stabilește ce politici sunt posibile.

Inițierea unei anumite strategii de politică externă este conexată întotdeauna cu un anumit palier al identității colective. Pragmatismul excesiv nu covinge publicul larg. Este nevoie și de un strop de idealitate.

Politicianul instrumentalizează identitățile colective?
Sau este influențat de ele? Imaginarul de securitate.

Federația Rusă

Occidentali: similitudinea valorică dintre Federația Rusă și Occident; integrarea ruso-europeană cu vector social-democrat

Statiști: puterea și suveranitatea mai importante decât democrația și libertatea; accent pe dezvoltarea capacităților economice și militare

Civilizaționiști: Rusia a Treia Romă, pan-slavism și conflictul civilizațional

Occidentalii – Elțin/Kozârev

Continuatori ai New Political Thinking: Rusia este parte a societății internaționale, are interese proprii susținute de valori social-democrate, amenințările provin din violarea drepturilor omului și ignorării pluralismului valoric

Rusia este parte integrantă a Vestului, trebuie să se integreze politic și economic în instituțiile occidentale, nu are velenități de putere globală, amenințările vin din partea statelor non-democratice.

Statism – Evgheni Primakov

- Reconstruirea statalității; recunoașterea are ca fundament puterea
- Rusia este o putere regională cu potențial de a deveni putere mondială
- Rusia dorește să fie tratată în mod egal de partenerii internaționali
- Critică la adresa extinderii NATO
- Reactivarea axei Moscova-Beijing-New Delhi

Statism/Eurasianism - Putin

- Puterea și suveranitatea statului mai importante decât democrația
- Trecerea de la geopolitică la geoeconomie, de la bogăție la putere
- Vestul mai degrabă o oportunitate decât o amenințare
- Reconceptualizarea Vestului și importanța țărilor europene; axa Moscova-Berlin-Paris
- 9/11 nu ar trebui interpretat în termeni civilizaționali

Statele Unite ale Americii/ „Națiunea indispensabilă”

- Statele Unite, națiunea imaginată prin excelență – D. Campbell
- Valori fundamentale: libertate, egalitate, republicanism – L. Greenfeld
- Politica externă fundamentală pentru producerea consensului intern; politica externă resacralizează constant valorile pivot ale SUA.
- Politica externă întreține sentimentul de “we, the people”
- Alterități externe: URSS, Cuba, America Centrală, Orientul Mijlociu
- Alterități interne: traficanții de droguri, asistații social

China - „Putere responsabilă”

- Acționar al unui sistem internațional dominat de SUA. Se opune intervențiilor internaționale, adeptul suveranității tradiționale
- Nativism – autonomie, implicare globală scăzută, lipsa contactelor cu mediul exterior pt. prezervarea culturii chineze (doctrina Mao)
- Cosmopolitanism – importanța implicării globale, tehnologiile, instituțiile și valorile occidentale esențiale pt. dezvoltarea Chinei (doctrina Deng)
- Mediul de securitate perceput ca fiind ierarhic, dominat ciclic de un hegemon.
- Amenințări: sistemul politic osificat, unitatea statului, granițele teritoriale și maritime, dominația SUA asupra sistemului internațional

Uniunea Europeană - „Proiect anti-geopolitic”

- Viziune post-modernă asupra securității. Imaginar de securitate hobbesian vs. imaginar de securitate kantian
- Alterizarea trecutului
- Statele membre sunt entități post-istorice care au depășit fricțiunile legate de politica de putere teritorială
- Uniunea Europeană transcende granițele rigide
- Împărțirea suveranității de către statele membre
- Jocul politic cu sumă nulă nu are ce căuta pe agenda de politică externă a UE, care exercită putere prin intermediul normelor și procedurilor juridice
- Proces de alterizare: Parteneriatul Estic și Uniunea Mediteraneană
- Uniunea Europeană, stat sectorial

Identități strategice în R. Moldova (Charles King)

- Pan-românism: românii și moldovenii formează o singură națiune
- Eurasianism: orientare geopolitică spre Est
- Basarabism: moștenire culturală comună a românilor și moldovenilor, statul ca obiect al securității societale

Concluzii

- Factorii care determină schimbarea identităților colective: lideri politici (antreprenori etnopolitici), conflictele etnice, interacțiunile dintre state
- Statele puternice orientate spre alterități civilizaționale, statele mici au propensiune spre alterități interne
- Politica externă asertivă generează un imaginar de securitate asertiv
-
- Politica externă mai puțin ofensivă menține compactarea identităților colective la un nivel scăzut, cu consecințe asupra acțiunii politice colective, stimei de sine, nivelului de încredere.

Proiect finanțat de Ministerului Afacerilor Externe –
Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de
Pretutindeni

în perioada septembrie 2015 – octombrie 2015

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA
CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

Conținutul acestui raport nu reprezintă în mod necesar poziția Academiei Române sau a Departamentului Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni. Opiniile exprimate nu implică automat poziția tuturor experților FUMN sau a altor instituții și organizații partenere FUMN.

***Copertă: Logo „Școala jurnaliștilor de politică externă - 2015”
Prelucrare Photoshop: Mihai Bârsan***

© FUMN octombrie 2015

Fundația Universitară a Mării Negre

Casa Academiei Române, Calea 13 Septembrie nr. 13, aripa
de est, Etaj 7, București – 5, 761172

E-mail: office@fumn.eu

Tel. +4 031 405 25 42

+4 0755 087 185

Pentru mai multe detalii despre FUMN vizitați pagina

<http://fumn.eu/>